

n
a
n
j
T
a
v
j
n
l
l
p
m
g
š
c
š
z
l
t

Levits: «Prezidentu atlaist ir pārāk vienkārši.»

Satversme būtu jālabo, lai noteiktu skaidrāku Valsts prezidenta atlaišanas kārtību, kā arī uzlabotu valsts galvas ievēlēšanas procedūru.

■ **ILZE KUZMINA**

To, tīkoties ar Saeimas deputātiem, pavēstīja autoritatīvais jurists, Eiropas Kopienu tiesas tiesnesis Egils Levits. Viņš bija uzaicināts izklāstīt viedokli par prezidenta institūciju Saeimas apakško-

misijai, kura spriež, kas būtu maināms Satversmes un citos likuma pantos attiecībā uz Valsts prezidentu. Par izmaiņām šajā jomā deputātus rosināja domāt nu jau bijusī Valsts prezidente Vaira Viķe-Freiberga. Daļu ierosinājumu Saeima ņēmusi vērā, nosakot savlaicīgu un skaidrāku valsts galvas ievēlēšanas kārtību. Taču bijusī prezidente vēlējas, lai Satversmē tiktu noteikti iemesli, kuru dēļ var atlaist valsts galvu, jo pēc patlaban spēkā esošā pamatlikuma sanāk, ka parlaments var atlaist prezidentu arī bez iemesla. Apakškomisija jau pētījusi,

ko par šo jautājumu saka citu valstu konstitūcijas, un secinājusi, ka valstu pieeja šim jautājumam ir ļoti dažāda.

E. Levits secinājis, ka attiecībā uz prezidenta tiesībām atlaist Saeimu un parlamenta tiesībām atlaist valsts galvu Satversme uzrakstīta tā, ka Valsts prezidents šo atlaišanas tiesību nemaz nevarot izmantot. Kā zināms, prezidentam, lai tiktu vaļā no parlamenta, vajag tautas piekrišanu, kamēr deputāti var padzīt prezidentu, tautai neko neprasot.

Turpinājums 4. lpp.

Levits: «Prezidentu atlaist ir pārāk vienkārši.»

Turpinājums no 1. lpp.

Satversme ir nepilnīga arī tajā ziņā, ka, lai atlaistu valsts galvu, Saeimai nav vajadzīgi juridiski iemesli, kas nozīmē – prezidentu var atlaist arī tīri politisku iemeslu dēļ, pat ja viņš neko nav pārkāpis. Teorētiski parlaments varētu mainīt valsts galvu kaut reizi trīs mēnešos. E. Levits arī norādīja, ka citās valstīs prezidenta atlaišana nav tikai parlamenta ziņā. Piemēram, Lietuvā šis lēmums jāapstiprina konstitucionālajai tiesai.

Solvita Āboltiņa ("Jaunais laiks") vaicāja, vai nebūtu jāuzlabo arī parlamenta atlaišanas iespējas, piemēram, dodot tiesības tautai pēc savas iniciatīvas lemt par Saeimas atlaišanu vai arī dodot iespēju parlamentam pašam atkāpties.

E. Levits atbildēja, ka šīs idejas gan neatbalstītu. "Ja tauta varētu atlaist parlamentu, tas tomēr būtu neparasti. Tādā gadījumā dabiski, ka opozīcija nemitīgi kūdītu tautu atlaist parlamentu," sprieda jurists. "Ja Saeima varētu pati sevi atlaist, tad toties valdošā koalīcija vienmēr izraudzītos momentu, kad tai ir visaugstākais reitings, lai būtu lielākas izredzes atkal uzvarēt vēlēšanās."

Taču E. Levits uzskata, ka parlamenta atlaišanas procedūru varētu vienkāršot. Patlaban vispirms jāriko referendums un tikai pēc tam jaunas Saeimas vēlēšanas. E. Levits pauž, ka tautas nobalsošana par Saeimas atlaišanu ir lieka, jo, ja tauta grib to parlamentu, ko valsts galva atlaidis, tā varot vienkārši ievēlēt otrreiz to pašu Saeimu. "Parlamenta atlaiša-

na ir Valsts prezidenta autonomijas jautājums," uzskata izslavētais jurists.

Apakškomisija jau debatējusi, vai vajadzētu valsts galvas ievēšanu tāpat kā līdz šim atstāt parlamenta ziņā vai arī prezidenta ievēšanas tiesības būtu jādod Saeimai.

E. Levits teica: ja šobrīd tiktu mainīta valsts galvas ievēšanas kārtība, tad vispareizāk būtu veikt nelielu uzlabojumu, ņosakot, ka valsts galvu ievēl nevis maz ar 51, bet gan vismaz ar 55 balsīm. Tādā gadījumā prezidentu varētu ievēlēt vai nu ļoti disciplinēta valdošā koalīcija, vai arī tai būtu jāmeklē opozīcijas balsis. Ja tiktu noteikts, ka vajag savākt divas trešdaļas deputātu balsu, tad varētu ievēlēt tikai politiski ļoti neitrālu kandidātu. Taču E. Levits domā, ka prezidentam tomēr arī pirms ievēšanas jābūt "politiskajā orbītā", lai viņš spētu izprast politiskos procesus.

Pastāv uzskats, ka tautas vēlētam prezidentam jādod arī plašākas pilnvaras. Taču E. Levits atgādināja, ka Austrijā valsts galvam ir aptuveni tādas pašas pilnvaras kā pie mums. Tomēr tur prezidentu ievēl tauta.

Viņš uzsvēra: šobrīd mūsu valstī nav tāda "revolucionāra momenta", kas liktu diskutēt par atteikšanos no parlamentārās demokrātikas iekārtas.

E. Levits norādīja, ka sabiedrībā ne par Saeimas, ne arī par valdības pilnvarām un iecelšanas veidu nekad nav bijusi tāda interese kā par Valsts prezidenta institūciju. Tas liekot secināt, ka Saeimas un valdības loma noregulēta

veiksmīgāk nekā valsts galvas statuss. Tāda situācija, iespējams, izveidojusies tāpēc, ka Satversmes sapulcē arī vislielākie strīdi bija par Valsts prezidenta institūciju un pašreizējie panti Satversmē, kas attiecas uz valsts galvu, bijis liels kompromiss. "Pašreizējā institūcija ir kompromiss starp sociāldemokrātu uzskatiem, kuri domāja, ka Valsts prezidenta amats vispār nav nepieciešams un reprezentatīvas funkcijas var pildīt Saeimas priekšsēdētājs, un labēji konservatīviem spēkiem, kuri gribēja, lai Latvija būtu prezidentāla valsts. Bet kompromisu ceļā ne vienmēr tiek pieņemti tie optimālākie lēmumi," klāstīja E. Levits.

Viņš pieļāva, ka Satversmē būtu Valsts prezidentam jānosaka tikai viens pilnvaru termiņš, bet garāks nekā pašreiz, piemēram, sešu gadu termiņš pašreizējo četru gadu vietā. "Ja Valsts prezidentu ievēl uz diviem termiņiem, viņa politika katrā pilnvaru termiņā atšķiras, jo pirmajā termiņā viņam ir bail, ka viņu vairs neievēlēs, bet otrajā termiņā viņam vairs ne no kā nav bail," tā savu ieteikumu pamatoja E. Levits.

Valērijs Agešins ("Saskaņas centrs") juristam vaicāja, kādā mērā aizejošais prezidents drīkst iejaukties nākamās valsts galvas izvēlē. E. Levits atbildēja, ka "tas nav juridisks, bet gan politisks un ētisks jautājums".

"Stabila konstitūcija ir juridiska un politiska vērtība kā tāda," uzsvēra E. Levits. Viņš pieļāva: ja pēc neatkarības atgūšanas būtu rakstīta jauna konstitūcija, tā būtu

tāda kā demokratizētā sociālisma satversme, kas būtiski kavētu valsts attīstību.

Satversmi varot labot, ņemot vērā gan attīstības procesus Latvijā, gan juridiskās domas izaugsmi, bet jaunas konstitūcijas pieņemšana gan nebūtu pieļaujama. Taču, darbojot pamatlikumu, jābūt uzmanīgiem un Satversme jāgroza, kā izteicās E. Levits, skopi. Turklāt, lai izvairītos no tā, ka pamatlīkums tiek labots, lai atrisinātu kādu tikai uz to brīdi esošu problēmu, iespējams, vajadzētu noteikt, ka visi Saeimas pieņemtie pamatlīkuma labojumi stājas spēkā tikai nākamā sasaukuma laikā. Pēc E. Levita domām, būtu nepieciešams izveidot tādu kā valsts padomi, kurā darbotos kompetenti un autoritatīvi juristi, kuri sniegtu savu atzinumu par Saeimas iecerētiem vai pieņemtiem pamatlīkuma labojumiem un izteiktu priekšlikumus par nepieciešamajām konstitucionālām izmaiņām.

Dzintars Rasnačs ("Tēvzemei un Brīvībai"/LNNK) teica, ka, iespējams, būtu mazāk neskaidrību ar Satversmes piemērošanu, ja kompetenti juristi būtu uzrakstījuši pamatlīkuma komentārus. Līdz šim tādi publicēti tikai par Satversmes 4. nodaļu. Dz. Rasnačs pieļāva, ka valdībai vajadzētu finansēt komentāru sagatavošanu un publicēšanu. E. Levits piekrita, sakot, ka "komentāri noteikti ir nepieciešami".

Apakškomisijas priekšsēdētāja Vineta Muižniece (Tautas partija) solīja, ka E. Levita viedoklis noteikti tiks ņemts vērā turpmākajā darbā.

aldirektors
DA vadītāja
ta vidum gaidīs uzņēmē
apmierinoša, sekošot
darbojas arī tur, kur privātie
uzņēmumi mēģinā
Dagnija Stāke, labklājī
Faktiski mēs
tas ministres: "Faktiski mēs
jau tagad pastu dotējam.